

Visie op Hoogwaardig Handhaven

Fraudepreventie en –repressie in balans

Missie:

Zakelijk, duidelijk en streng, om sociaal te kunnen zijn en blijven

Gemeente Overbetuwe
mei 2004

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	p. 2
1. Inleiding	3
2. Hoogwaardig Handhaven	4
3. Beleidsuitgangspunten	5
3.1 Voorlichting en informatie/Strenger aan de poort	5
3.2 Verbetering van de dienstverlening	6
3.3 Controle op maat	7
3.4 Sanctioneren	7
4. Tot slot	9

1. Inleiding

Handhaving omvat alle activiteiten van de overheid, die erop gericht zijn, dat de regels worden nageleefd. In het geval van de Wet werk en bijstand (WWB) gaat het erom dat misbruik en oneigenlijk gebruik van bijstand zoveel mogelijk wordt voorkomen.

In het kader van de Agenda van de Toekomst hebben het Ministerie Szw en de VNG afspraken gemaakt over de verbetering van de gemeentelijke handhavingspraktijk. Met de Tijdelijk Stimuleringsregeling Hoogwaardige Handhaving biedt de Rijksoverheid de gemeente een (financiële) prikkel om op het gebied van fraudepreventie en – repressie een stap voorwaarts te maken.

Doel van hoogwaardige handhaving is ‘het bevorderen van de spontane nalevingsbereidheid’ van (potentiële) cliënten van de afdeling Sociale Zaken. Om dit doel te bereiken zal er een goede samenhang en balans gevonden moeten worden tussen de 4 groepen van activiteiten met betrekking tot fraude:

1. Voorlichting en informatie/Strenger aan de poort;
2. Verbetering van de dienstverlening richting (potentiële) cliënten;
3. Controle op maat;
4. Sanctioneren.

Om een goede basis te leggen voor het ontwikkelen van beleid, het aanpassen van procedures en processen en het informeren van doelgroepen, is het formuleren van VISIE van cruciaal belang.

De visie-elementen op de 4 hierboven genoemde thema's geven de richting aan en zijn de input voor het handhavingsbeleid.

Van belang is uiteraard dat de visie op handhaving in lijn is met de visie op de Wet werk en bijstand, waarbij ook de regionale ontwikkelingen een rol spelen.

In dit visiedocument hoogwaardige handhaving zal behalve de visie ook een doorkijk gegeven worden naar de vertaling van deze visie richting beleidsuitgangspunten. Dit zal veelal op hoofdlijnen zijn. De beleidsuitgangspunten behoeven nog nadere invulling.

2. Hoogwaardig Handhaven

De onderstaande 4 elementen betreffende de visie op Hoogwaardig Handhaven raken het gehele proces van preventie tot repressie. Uiteraard dienen zij in balans te zijn met elkaar, anders verliest het totaal zijn werking.

Per visie-element wordt een doorkijk gegeven naar het te ontwikkelen c.q. bij te stellen beleid. De visie-elementen vormen de basis voor het beleid en de uitvoering daarvan.

Visie

De volgende visie ligt ten grondslag aan handhaving.

- Voorlichting en informatie/strenger aan de poort
  - directe en duidelijke voorlichting over plichten en rechten bij melding;
  - voorlichting over onderzoeksmogelijkheden en consequenties;
  - inzet (regionale) sociale recherche in een vroeg stadium.

- Betere dienstverlening
  - vergroten van de zelfstandigheid en zelfredzaamheid;
  - nakomen van afspraken door beide partijen;
  - wegnemen van belemmeringen door hulp bij schulden, kinderopvang, enz
  - heldere en duidelijke informatie en procedures;
  - verduidelijken van de bereikbaarheid van de afdeling;

- Controle op maat
  - raadplegen systemen als IB, SUWInet, GBA;
  - opstellen risicoprofielen;
  - afstemmen (her)onderzoek aan klantprofiel;

  - huisbezoeken indien gewenst/noodzakelijk;
  - huisbezoeken koppelen aan risicoprofielen;
  - herijken van de verificatierichtlijn;
  - uitvoeren van themacontroles

- Sanctioneren
  - alles wat ten onrechte verstrekt is terugvorderen;
  - lik op stuk beleid;
  - snelle en adequate afhandeling;
  - publiceren van resultaten.

3. Beleidsuitgangspunten

3.1 Voorlichting en informatie/Strenger aan de poort

Goede, vroegtijdige voorlichting en informatie heeft twee belangrijke doelen:

1. Strenger aan de poort, door (potentiële) fraudeurs duidelijk te maken dat de pakkans groot is en fraude niet wordt getolereerd;
2. Voorkomen dat, door slecht geïnformeerd te zijn, uit eigen aannames en onwetendheid fraude ontstaat.

Belangrijk onderdeel van fraudepreventie is het enkel toekennen van een bijstandsuitkering aan personen die daar ook recht op hebben. We willen daarom streng zijn aan de poort.

Het eerste contact met de cliënt vindt al enige tijd niet meer op de afdeling Sociale Zaken plaats, maar bij het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI).

Het is daarom van belang om hier (bij melding) al een begin te maken met voorlichting en controle.

Omdat het CWI nu de eerste poortwachter is, is het noodzakelijk om afstemming te zoeken met de deelnemende gemeenten en duidelijke en eenduidige informatie te verstrekken.

De informatie zal, naast de rechten, vooral ook over de plichten moeten gaan.

Belangrijke items in dit verband zijn:

- Het verstrekken van voorlichting en het samenstellen van een 'spelregelboekje plichten en rechten':
  - Welke mogelijkheden heeft de gemeente om informatie over een cliënt in te winnen en op welke manier doet zij dat? (IB, SUWI inkijk, GBA, externe organisaties, sociale recherche, huisbezoeken, anonieme tips, enz.)
  - Hoe controleert de gemeente haar cliënten gedurende de uitkering? (Risicoprofielen en onderzoek)
  - Wat is het gevolg van het niet naleven van de regels en de afspraken c.q. fraude? (verlaging van de uitkering, aangifte bij het OM, stopzetten van de uitkering en het traject)
  - Hoe dient informatie te worden aangeleverd bij de afdeling Sociale Zaken en werkgelegenheid? (procedures en afspraken)
- Het aanpassen (waar nodig) van beschikkingen, trajectplannen en overige documentatie:
  - Nog specifiekere dan voorheen de verplichtingen benoemen
- Het detacheren van twee medewerkers van de afdeling sociale zaken bij het CWI:
  - Een dergelijke detachering is op dit moment in voorbereiding.
- Het inzetten van de (regionale) sociale recherche in een vroeg stadium.

3.2 Verbetering van de dienstverlening

De Wet werk en bijstand, en in samenhang daarmee hoogwaardig handhaven, vraagt niet alleen een andere instelling van mensen die een beroep op bijstand doen maar ook van de medewerkers van de afdeling sociale zaken.

Deze veranderende wet- en regelgeving heeft dan ook directe gevolgen voor de dienstverlening van de afdeling sociale zaken

Waar 'Werk boven inkomen' het motto is, zal de organisatie erop ingericht moeten worden om voor cliënten zoveel mogelijk (procedurele) belemmeringen weg te nemen. Doel is om aan het werk te komen en te blijven.

Belangrijke items in dit verband zijn:

- Vergroten van de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van cliënten:
  - De beste dienstverlening die de organisatie een cliënt kan geven is uitstroom naar betaalde arbeid. Met casemanagement wordt hier invulling aan gegeven.
- Onderzoek en (mogelijke) implementatie van de systematiek van status- en mutatieformulieren, ter vervanging van de maandelijkse 'inkomstenbriefjes'.
- Het maken van duidelijke afspraken die voor beide partijen gelden:
  - Goede dienstverlening neemt veel wind uit de zeilen. Waar cliënten gevraagd wordt zich aan afspraken te houden, geldt dit ook voor de eigen medewerkers van de afdeling.
- Het wegnemen van belemmeringen:
  - Hulp bij oplossen van schuldproblematiek, vinden van kinderopvang
- Het opstellen van een plan voor interne en externe communicatie:
  - Intern: Wat, wanneer en hoe communiceren we binnen de organisatie.
  - Extern: Wat, wanneer en hoe communiceren we buiten de organisatie (burgers, intermediairs, instanties, belangengroeperingen en anderen).
- Het verduidelijken van de bereikbaarheid van de afdeling Sociale Zaken:
  - Sociale Zaken kent beperkte openingstijden van de balie en een beperkte bereikbaarheid middels het telefonisch spreekuur. Onduidelijkheid over deze bereikbaarheid kan voor veel wrevel zorgen bij cliënten en medewerkers zowel van de eigen afdeling als op andere afdelingen.

Een betere dienstverlening wil niet zeggen dat de cliënt het makkelijker gemaakt moet worden.

Het wil wél zeggen dat (procedurele) drempels verlaagd c.q. weggenomen worden. Door een goede interne en externe organisatie kan invulling worden gegeven aan "Werk boven inkomen". De afdeling Sociale Zaken en de cliënt hebben daar baat bij. Uitgangspunt: 'Betere dienstverlening kan leiden tot een vergroting van de spontane nalevingsbereidheid van cliënten.'

3.3 Controle op maat

Controle op maat is een samenhang van maatregelen om vroegtijdig fraude op te sporen en dit te doen door de beschikbare tijd en middelen zo effectief mogelijk in te zetten.

De meest gebruikte controlesystematiek is die van de maandelijkse rofjes (inkomstenbriefjes) gekoppeld aan periodieke heronderzoeken.

Gemene deler in deze systematiek is dat op alle bijstandsgerechtigden eenzelfde procedure van toepassing is.

Om fraudeurs op te sporen wordt iedereen met enige regelmaat (en zelfs maandelijks) onderzocht. De mogelijke fraudeurs bepalen dus de controlegraad voor het grote geheel.

Om die enkelen beter en sneller op te kunnen sporen zal de controle zich meer op hen dienen te richten.

Belangrijke items in dit verband zijn:

- Het onderzoeken en (mogelijk) implementeren van de systematiek risicosturing (d.m.v. onder andere risicoprofielen), ter vervanging van de huidige heronderzoekssystematiek;
- Het optimaliseren van het gebruik van systemen als IB, SUWI-inkijk, GBA;
- Het herijken van de systematiek van huisbezoeken;
- Het herijken van de verificatierichtlijn;
- Het invoeren van themacontroles;
- Samenwerking in de regio op het gebied van de sociale recherche.

3.4 Sanctioneren

Zonder het daadwerkelijk sanctioneren wordt fraudebestrijding ongeloofwaardig.

Een adequate incasso is essentieel als sluitstuk van een fraudetraject. Niet alleen omdat we vinden dat alles wat ten onrechte verstrekt is teruggevorderd moet worden, maar ook vanwege de preventieve werking die het heeft op (potentiële) fraudeurs. Snel en correct terugvorderen is hierbij van belang.

Belangrijke items in dit verband zijn:

- Lik op stuk beleid:
  - systematiek van consequent, streng, snel en rechtvaardig sanctioneren
  - snelle en adequate afhandeling en een geloofwaardige incasso
- Publicatie van resultaten van fraudebestrijding.

- Inrichten van een maatregelenverordening, waarin de gedragingen en verlagingen duidelijk en concreet staan vermeld;
- Opstellen van een fraudeverordening, waarin wordt beschreven hoe de rechtmatigheid wordt gecontroleerd;

4. Tot slot

Hoogwaardig Handhaven is een geheel van regels en maatregelen om fraude voor te zijn, te ontmoedigen, te bestrijden en te sanctioneren.

We moeten niet uit het oog verliezen dat het om eenzelfde focus gaat, in het totaal van nieuwe wet- en regelgeving en een veranderende cultuur in het kader van de Wet werk en bijstand.

De inrichting van de organisatie en de belangrijke rol van de klantmanagers zijn hierbij de spil.

In het kader van hoogwaardige handhaving zal/zullen:

- de werkprocessen herschreven en gescreend worden op fraudegevoeligheid;
- het controleplan gescreend en geactualiseerd worden;
- een handhavingsbeleidplan worden geschreven;
- een debiteurenplan worden geschreven;
- de klantmanagers worden geschoold/getraind op het gebied van hoogwaardig handhaven.